בכור ומעשר [א]דחלין על בעל מום קבוע [ב]ואין יוצאין לחולין ליגזז וליעבד אלא שם זבח לא קתני ומאי שנא תמורה שם תמורה אחת היא זבח איכא בכור ואיכא מעשר ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן לוקמה בפסח [ג]דדוחה את השבת [ד]ואת הטומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא קסבר [א]אין שוחטין הפסח על היחיד ונוקמיה בפסח שני מי דחי טומאה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ותנא מ"ש פסח דקרי ליה קרבן יחיד ומ"ש חגיגה דקרי לה קרבן [ב]ציבור אי משום דאתי בכנופיא פסח נמי אתי בכנופיא איכא פסח שני דלא אתי בכנופיא אמר ליה אם כן יהא דוחה את השבת ואת הטומאה אמר ליה אין כמאן דאמר דחי דתניא [ה][ג]פסח שני דוחה את השבת [ו]ואינו דוחה את הטומאה ר' יהודה אומר אף דוחה את הטומאה מ"ט דתנא קמא אמר לך מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה ורבי יהודה אמר לך אמר קרא [א]ככל חקת הפסח יעשו אותו ואפילו בטומאה התורה החזירה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשנו בטומאה

ותיפוק

בכור. קדושתו מרחם בין תם בין בעל מום ואין לו שום פדיון דכתיב ביה (במדבר יח) אך בכור שור לא תפדה. ובמעשר בהמה נמי כתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע אלמא חל על בעל מום ופדיון אין לו דכתיב (שם) לא יגאל: **אלא שם זבח לא קתני.** אלא בחד זבחא נקט למילתיה וקאמר חומר בו מה שאין בשם תמורה וחומר בשם תמורה שאין כאותו זבח שאנו עסוקין כאן: **מאי שנא.** דלינקוט תנא מילתיה בתרי גווני: **שם תמורה אחת היא.** כל התמורות שוות בכל הנך דקתני הכא בציבור ובדחיית שבת ובעשיית תמורה ובגיזה ובעבודה אבל זבח לא מצי למיתני שם דהא קתני גיזה ועבודה דלא מצי למימר מה שאין כן בשם זבח דהא איכא בכור ומעשר: **קסבר אין שוחטין פסח על היחיד.** כר' יהודה דאמר הכי במסכת פסחים (דף צא.) ויליף לה מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד וכיון דאינו בא בלא שותפות אין עושה תמורה: **מי דחי טומאה.** איכא למאן דאמר לקמן בשמעתין דלא דחי: **והנא מאי שנא חגיגה וכו'.** ההוא תנא דתמורה דגבי רבי מאיר ורבי יעקב דאייתי לעיל (א): **בכנופיא.** ברגלים:

ותיפוק

נוקמה בפסח. נראה משום דחטאת ואילו של אהרן לא הוה ליה למיתנינהו בלשון זבח סתמא דלא אשכחן דאיקרי זבח אבל פסח כתיב זבח פסח הוא תימה לי לוקמה בפסח ראשון וניימא דהכי קאמר חומר בזבח שיש זבח אחד דשייך ביה כל הני מילי דקא חשיב דנהיג ביחיד כבציבור ודוחה שבת וטומאה ועושה תמורה אם לא קרב בזמנו דהוה ליה מותר פסח וממירין בו אפילו למאן דאמר דאין שוחטין הפסח על היחיד אם משכו בעליו את ידיהם ולא נשאר עליו אלא אחד עושה תמורה כדאמרי' בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) דפסח בשאר ימות השנה עושה תמורה מה שאין כן בשום תמורה חומר בתמורה שכן חלה על בעל מום קבוע ואינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בזבח פסח שאמרנו וי"ל דמותר פסח נמי חל על בעל מום קבוע דאם הפריש פסח והומם ועבר עליו הפסח הוי מותר פסח ואין יוצא לחולין ליגזז וליעבד כיון דקדס הקדישו דפסח למומו: **דוחה** השבת ואין דוחה הטומאה. נ"ל דבין רבי יהודה ובין רבנן גמרי מככל חקת הפסח ובהא סברא פליגי דתנא קמא סבר ככל חקת פסח ראשון אין דוחה טומאה אלא ברוב ציבור אבל במיעוט ציבור נדחה מפני הטומאה אף פסח שני ורבי יהודה סבר ה"ק מה פסח ראשון אין בטל לגמרי אף וכו' אבל מבמועדו בגזירה שוה לא גמרינן הדא דלמה לי ג"ש הא אתיא שפיר מככל חקת הפסח ועוד אי מגזירה שוה מאי טעמא דתנא קמא דלא דחי טומאה ניגמר מגזירה שוה דדחי שבת וטומאה וליכא למימר דלדרבה גמרינן מפסח ראשון מה פסח ראשון לא דחי טומאה ביחידים אף פסח שני דאם כן מנלן דפסח דחי שבת אפילו כשהוא בא ביחיד כגון שרוב ציבור זבין ומיעוטן עושין את הראשון בשבת מנלן הא מתמיד ליכא למיגמר אלא כשכל ישראל עושין פסח דומיא דתמיד דהוי קרבן של כל ישראל וניימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה להלן כל ישראל אף כאן כל ישראל דווקא אלא על כרחך כיון דגמרינן בג"ש הכי גמרינן מה להלן במועדו אפילו בשבת ואינו בטל בשביל שהוא שבת אף כפסח לא יתבטל בשבת ואם היו כל ישראל זבין או בדרך רחוקה חוץ מאדם אחד או שנים ואל ע"פ בשבת אי אמרת לא דחי שבת ביחיד הרי הוא בטל לגמרי הכי נמי נימא גבי פסח שני שלא יתבטל מפני הטומאה כמו פסח ראשון שאין בטל לגמרי בשביל טומאת מת וליכא למימר דת"ק סבירא ליה דבמועדו קאי אפסח ראשון כרבי נתן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.) וא"כ בפסח שני לא כתב במועדו וגמר מככל חקת הפסח אבל ר' יהודה גמר שפיר מבמועדו דסבר דאפסח שני קאי דהא בשמעתא קאמר ורבי יהודה אמר לך אמר קרא ככל חקת אלמא מככל חקת נפקי ליה נמי לר' יהודה על כן נראה לי דלי קרבן ה' לא הקריב במועדו (במדבר ט) לא מיסתבר כלל לדרוש אותו לגזירה שוה אליבא דשום תנא דלא דמי לאינך שנכתבו בלשון צוי תשמרו להקריב לי במועדו (שם כח) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (שם ט) אלה תעשו לה' במועדיכם (שם כט) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (ויקרא כג) לעשות המועדות אבל האי קרא כתב כי קרבן ה' לא הקריב במועדו אבל מככל חקת הפסח גמרינן שפיר ובסברא פליגי כדפי' וא"ת והא פסח ראשון לא נפקא לן דדחי שבת אלא מגזירה שוה מתמיד והיכי גמר פסח שני מיניה בהיקישא הניחא למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש אלא למאן דאמר אינו חוזר ומלמד מאי איכא למימר ויש לומר דסבירא ליה הימנו ודבר אחר לא הוי היקש כיון דמככל חקת הפסח גמרינן דברים שכתובים בפסח ראשון גופיה גמרינן מיניה נמי מידי דגמרינן בה בגזירה שוה אבל קשה למאן דאמר בס"פ איזהו מקומן (זבחים דף נ.) הימנו ודבר אחר הוי היקש וליכא למימר דאיהו סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש דא"כ מאי טעמא פליגי בה אמוראי בפ' איזהו מקומן (שם דף נ.) תיפשוט דחוזר ומלמד בהיקש מדר' ישמעאל דאית ליה הימנו ודבר אחר הוי היקש ואריכן אנו לומר לדידיה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש ודוחק הוא לומר דלר' ישמעאל פסח שני אינו דוחה לא שבת ולא טומאה דא"כ הוו להו שלש מחלוקות בדבר וי"ל כיון דכתיב ככל חקת הפסח יעשו אותו צריכים אנו ללמוד כמו כן ממנו דבר שלמדנו בו בגזירה שוה שאם לא כן אינך מקיים ככל חקת הפסח וכי האי גוונא משני לקמן בפירקא (דף נז.) חוץ מכפנים כאחד וזימנא גמר כלומר כיון דכתיב וכן יעשה לאהל מועד צריך לעשות באהל מועד כפר כל מה שעשה לפני ולפנים וכן בשעיר ואפילו דבר שלמדו בהיקש דאם לא כן לא קרינן ביה וכן יעשה אבל יש פירוש בפסחים שמוגה בהם דבמועדו גמרי בגזירה שוה וכן נמלא בספרי כי קרבן ה' לא הקריב במועדו בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה את השבת או ידחה את הטומאה אמרת כל עצמו אינו בא אלא בשביל הטומאה וקתמא כרבנן וצריך אני ליישב מהא שהקשיתי לעיל דודאי פסח גמר שפיר מתמיד דאפילו יחיד עביד בשבת דהא תמיד כל שעה יצא בשבת אף פסח כל שעה יצא בשבת ואפילו יחיד ואע"ג דתמיד לא אתו ביחיד בשבת הייט משום דלא משכחת ליה ביחיד כלל אבל פסח שהוא בא ביחיד יש לך ללמוד הימנו דאיתי בשבת בין ביחיד בין בציבור אבל בטומאה כיון דפסח ראשון גופיה זימנין דלא דחי טומאה כגון במיעוט ציבור דעבדי בטהרה ולא עבדי בטומאה הכי נמי פסח שני וא"ת למה לי גזירה שוה הא אתיא מככל חקת הפסח יש לומר דסבירא ליה דמימעיט מכעין הפרט דמלות ומרורים מה הפרט מפורש מלות עשה דלא דחי לא תעשה שיש בו כרת אף כל למעוטי שלא ידחה שבת שהוא לא תעשה שיש בו כרת מיהו לר' נתן דאמר במועדו אפסח ראשון קאי צריך לומר דפסח שני דדחי שבת נפקא ליה מככל חקת הפסח כרבי יהודה דשמעתין דנפקא ליה נמי מהתם ואפשר דרבנן דרבי יהודה נמי סבירא להו הכי כרבי נתן ולא כתב במועדו אפסח שני ונפקא להו מככל חקת או סבירא להו כר' חנינא בן עקביא ורבי דדרשי במועדו בפסח שני ונפקא להו מבמועדו כדאיתא בסיפרי מיהו קשה לי דבספרי קאמר מעיקרא כי קרבן ה' לא הקריב במועדו על פסח ראשון ענוש כרת אתה אומר על פסח ראשון או אינו אלא על פסח שני אמרת איזהו מועדו זה ראשון ובתר הכי קאמר דבמועדו בפסח שני כתב ושמא הייט דקאמר דבר אחר בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה השבת ודרשא קמייתא למאן דאמר דאפסח ראשון קאי ודבר אחר דקאמר למאן דאמר דאפסח שני קאי מיהו קשה דא"כ הוה ליה למימר בא הכתוב ולימד על פסח שני לענין כרת דאיירי ביה מעיקרא מאי טעמא שבקיה לכרת ונקט מילתא אחריתי כיון דלמאן דאמר דאשני קא איירי והא איגהו פליגי לענין כרת בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף נג.) ועוד איני סבור שיש כי האי גוונא בשום מקום בברייתא אחת שדורש שתי דרשות בסתם

שסותרין

מסורת הש"ס

א) [פסחים צא. צה. צט. קידושין מב.], ב) [עי' תוס' חגיגה ו. ד"ה קרבן יחיד], ג) פסחים צה.:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והנא כו' דאייתי לעיל. נ"ב בדף ג ע"א:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתוס' דלענין אין מיתה בבכור לא קשה לן מידי דלבכור ניהו וכו' ומחרת לתרץ בין הסיא דהכא וכו' כל"ל:

◆

מוסף רש"י

דאתי בכנופיא. באסיפה חברים ברגל (פסחים עו:). פסח שני דוחה את השבת. דבשני כתיב ביה במועדו, למ"ד קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני (פסחים צה:). מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה. בתמיה, אלא מוטב ידחה לגמרי (שם).

◆

תוס' ישנים

דקאמר הכא מאי נ"מ אי קרינן לפר של יוה"כ חטאת שותפין אי חטאת צבור אן דלענין אין מיתה בצבור לא נפקא לן מידי אם דצבור ניהו כדפרי' וכן משמע הסיא דהוריות דכהנים קאמרת כו' זה נראה עיקר חה יהגת רבי ומורי לתרץ הסיא דהכא לפין ההוא דהוריות בע"א דההיא דהוריות נ"ל דלאו ליה דמייתי ר"ש טעמא לפר יוה"כ דחטאת השותפין איכה מתה כמאי דקי"ל הלכה למשה מסיני דאין חטאת צבור מתה אלמא פשיטא ליה דשותפין לענין דין חטאת כצבור דמי וא"כ כי היכי דאין מיתה בצבור אין מיתה בשותפין ואין למות ראיה זו ולומר שוה ודאי יש ללמוד בחטאת שותפין מחטאת צבור דאין חטאת שותפין מתה כי כפרו בעליה כמו שחטאת צבור אינה מתה לפי שהטעם הגורם לחטאת צבור שאינה מתה דהיינו משום דלא משכחת בה ולד חטאת ותמורת חטאת וכולהו כחד מקום גמיר להו טורם כמו כן לחטאת השותפין שלא תמות דהכי נמי לא משכחת ולד חטאת ותמורת חטאת אבל אחד מן השותפין [שמת] שלא תזיק לענין חטאת אין ללמוד ממיתת אחד מן הצבור דגבי צבור הוא דגלי קרא דאויה כפרה על יולאי מצרים ולא גבי שותפין דהא לאו דימויה היא דהא טעמא לא הוי משום דלא משכחת לה בצבור ושותפין ולד חטאת ותמורה לא תהא חטאתם מתה כי לא נאמר בסיני אלא כך ממש מטאות מתות ביחיד ואין חטאת מתה בצבור אלא רועה ופכתו באויה נאמרה הלכה למות ובאויה לרעות כדמוכח בפרק שני דתמורה (דף טו:) ונודע להם על ידי דהוה קים להו שבמקום שנאמרה מיתה יש ה' מיתות ולד חטאת ותמורת חטאת ושחטאת שמתו בעליה וכיפרו בעליה ועברה שנתה מתוך כך נתברר להם שביחיד נאמרה מיתה ובצבור רעייה אבל הטעם של רעייה לא מלאו הקב"ה בסיני לא נולד ולא בתמורה שאין בצבור

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה ט:
לט ג מיי' פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח:
מ ד מיי' שם פ"ו הלכה א:
מא ה ו מיי' שם [פ"ה הלכה א] ופ"ו הלכה טו:

◆

רבינו חננאל

ושנינן כל שום תמורה אחת היא, אבל זבח האיכא זבח ואיכא בכור ואיכא שלמים ואיכא מעשר. ואקשינן ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן נוקמה בפסח כו'. ושנינן פסח אינו קרבן יחיד דקתני אין שוחטין את הפסח על היחיד. ופסח שיני נמי לא דחי טומאה דתניא הראשון דוחה טומאה השיני אינו דוחה טומאה. ואקשינן לר' יעקב מאי שנא פסח דקרי ליה קרבן יחיד, וחגיגה קרי לה קרבן צבור. אי משום דאתי בכנופיא, כלומר בבוא כל ישראל לחוג. פסח נמי בכנופיא אתי, דהא כל ישראל חייבין לעשות הפסח. ודחי האי פסח דקתני ר' יעקב פסח שני הוא דליתיה בצבור. ומי דחי טומאה סבר לה כר' יהודה דתניא השני דוחה שבת ולא את הטומאה דהאי מפני טומאה דחיתו, יחזור ויעשנו בטומאה. ר' יהודה אומר דוחה אף את הטומאה התורה הזהירה עליו לעשות בטהרה, לא זכה יעשנו בטומאה שנאמר ככל חקת הפסח יעשו אותו.

◆

תוס' ישנים (המשך)

ולא בשותפות דמשתמא כענין שנאמרה בסיני אר"ש בברייתא והוא מלה הטעם כמו שאין חטאת צבור מתה א"כ כך נאמר בסיני חטאת יחיד מתה וחטאת צבור רועה שאם נאמר בסיני חטאת צבור ושותפין רועה כך היה לו לומר לר"ש שאין חטאת צבור ושותפין מתה הואיל ונאמר בסיני שאין חטאת [מתה] אלא במקום שממשמן יכולין להיות כענין זה כמו כן היה לו לר"ש לשנות אלא ודאי לא נתלה הטעם של רעייה בסיני אלא במה שהיא של צבור ומדמייתי ראיה מחטאת צבור שנאמרה בה רעייה בסיני לחטאת השותפין אלמא חטאת צבור וחטאת שותפין שוות ושמעינן מינה דה"ה כמו שבחטאת צבור אין מיתת אחד לא מעלה ולא מוריד לענין החטאת וגם בחטאת השותפין כמו כן ודאי רב יוסף התם בהוריות דלא מייתי ר"ש ראיה מינה לשותפין אלא כהנים גופייהו שהפר של יוה"כ מכפר עליהם והוו צבור דאיקרו קהל לגבי הפר דאיתקש לקהל לענין כפרת פר יוה"כ ומדמפיק וכעי מאי הוי עלה אי כאחי דאמר דמייתי ר"ש ראיה מצבור לשותפין ונלמוד מפס שמעולותיהם שוין גם לענין שאין מועלת בשותפין כמו שאינה מועלת בצבור אי כרב יוסף דאמר דפר יוה"כ חשיב לצבור ולא דשותפין ומפקינן כאביי דבחד מקום גמיר להו אלמא חטאת דצ"ד נמי אינה מתה וכ"ד ליכא למימר [דחשיבי כצבור] אלא ודאי חטאת שותפין כחטאת צבור ירעה. הכי אתיא שפיר סוגיא דהוריות. וה"נ בשמעתין אתי שפיר להאי פירושא דלא מצי למימר השתא אליבא דר"ש נפקותא בין אי הוי פר יוה"כ חטאת צבור בין אי הוי חטאת שותפין אלא לענין איתויי פר הורלה